

รายงานความก้าวหน้า

โครงการประเมินผลกระทบทางสุขภาพเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน

กรณีศึกษาคลองลัดโนด ต.ม่วงกลาง อ.กะเปอร์ จ.ระนอง

ปีงบประมาณ 2563

1. บริบท

ตำบลม่วงกลาง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง มีพื้นที่ประมาณ 56.24 ตร.กม. แบ่งออกเป็น 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านม่วงกลาง หมู่ที่ 2 บ้านบางเบน หมู่ที่ 3 บ้านสำนัก และหมู่ที่ 4 บ้านอ่าวเคย ลักษณะภูมิประเทศมีลักษณะลาดเอียงจากแนวเทือกเขาด้านตะวันออกสู่อ่าวกะเปอร์ด้านตะวันตก โดยมีฐานทรัพยากรที่สำคัญได้แก่ พื้นที่ป่าชายเลนผืนใหญ่ปกคลุมบริเวณชายฝั่ง และแหล่งประมงที่ต่อเนื่องจนถึงเกาะพยาม มีจำนวนประชากร 3,722 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม และนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 20 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง/เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำประมาณร้อยละ 50 ทำเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 38 และค้าขาย/รับจ้างและอื่น ๆ ประมาณร้อยละ 12

การท่องเที่ยวชุมชนคลองลัดโนด ต.ม่วงกลาง อ.กะเปอร์ จ.ระนอง เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่ผสมผสานการท่องเที่ยวชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป ที่เน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวออกเป็นสองส่วน คือ การท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่คลองลัดโนด โดยมีกิจกรรมที่ชุมชนกำหนดเองและการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับการท่องเที่ยวทั่วไปของจังหวัดระนอง ทั้งนี้ การท่องเที่ยวชุมชนคลองลัดโนดมีจุดเด่นที่การบริหารจัดการแบบผสมผสานระหว่างการบริหารในเชิงธุรกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจโดยชุมชน รายละเอียดในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนคลองลัดโนด มีดังนี้

1.1 ด้านคน กลุ่มคนและเครือข่าย

ข้อมูลบริบทด้านคน กลุ่มคนและเครือข่าวนั้น พบว่ากลุ่มคนทำงานประกอบด้วย คนสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบริหารจัดการซึ่งถือเป็นแกนนำของกลุ่ม คนกลุ่มนี้มีความรู้และทักษะสมัยใหม่ในระดับสูง มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกจำนวนมาก ส่วนกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มแม่บ้านที่มีฝีมือในการปรุงอาหารทะเลพื้นถิ่นและมีฝีมือในการแปรรูปสินค้าพื้นบ้าน ส่วนกลุ่มที่สามเป็นกลุ่มชาวประมงเรือพลีที่มีความเชี่ยวชาญพื้นที่และเชี่ยวชาญการจับเรือ

ส่วนเครือข่ายการทำงานนั้น ประกอบด้วยเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนอันดามัน เครือข่ายชุมชนชายฝั่งทะเลอันดามันและเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนเครือข่ายหน่วยงานราชการ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานชุมพร-ระนอง สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง องค์กรเพื่อ

พัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวพิเศษ สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดระนอง สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดระนอง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่จังหวัดระนอง และบริษัทเอกชนที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ

1.2 ด้านทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวคลองลัดโนด ได้แก่ การเป็นชุมชนมุสลิม ที่ไม่มีปัญหาด้านอบายมุข จึงมีความปลอดภัยสูง ในขณะที่เดียวกันสมาชิกส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จึงมีความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมาอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน จึงมีความเชี่ยวชาญในการเดินทางทางเรือ การขับเรือและแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

1.3 ด้านทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ

ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวคลองลัดโนด ได้แก่ แหล่งป่าชายเลนที่สมบูรณ์และผืนใหญ่ของจังหวัดระนอง เป็นแหล่งทรัพยากรประมงและการเพาะเลี้ยงที่สำคัญ และอยู่ในพื้นที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับประเทศของจังหวัด

1.4 โครงสร้างองค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

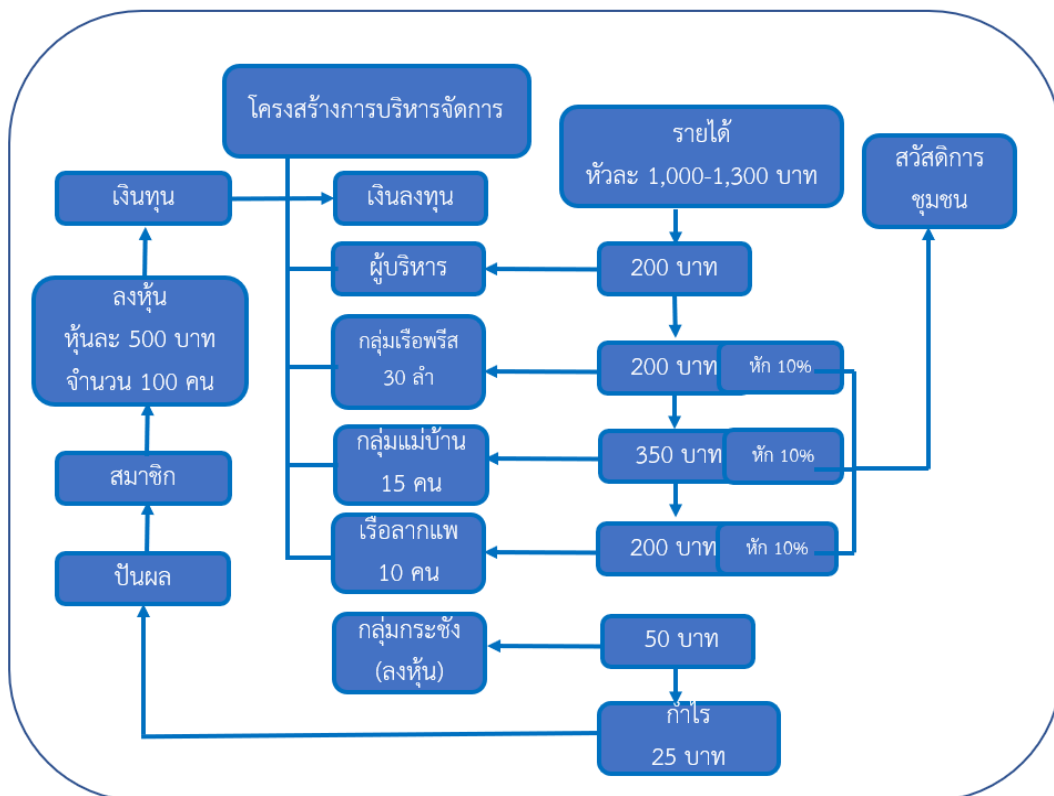
การท่องเที่ยวชุมชนคลองลัดโนดใช้หลักการบริหารจัดการโดยการระดมทุนจากสมาชิกกลุ่มในลักษณะการลงหุ้น ๆ ละ 500 บาท แต่จำกัดไว้ไม่เกินคนละ 4 หุ้น ปัจจุบัน (พ.ศ. 2562) มีสมาชิก 100 คน รวม 115 หุ้น

ส่วนกลุ่มย่อยในกลุ่มท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มงาน ประกอบด้วยกลุ่มเรือพรีส ซึ่งมีจำนวน 30 ลำ โดยทั้งหมดมีอาชีพหลักเป็นชาวประมงพื้นบ้าน มารับแขกเฉพาะเวลามีนักท่องเที่ยว กลุ่มแม่บ้าน 15 คน กลุ่มนี้มีรายได้หลักจากการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสินค้าประมง มีรายได้จากการท่องเที่ยวเฉพาะการทำอาหารให้แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการให้จัดบริการอาหาร และกลุ่มกระซังจำนวน 10 คน โดยกลุ่มนี้เป็นกลุ่มแกนนำทำหน้าที่ในการวางแผนและบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ได้ประโยชน์จากส่วนแบ่งในการท่องเที่ยวเพราะใช้กระซังเป็นศูนย์การท่องเที่ยวและพื้นที่พักผ่อน/รับประทานอาหาร

ทั้งนี้ในการจัดการท่องเที่ยว กลุ่มได้ตั้งราคาไว้ที่คนละ 1,000 - 1,350 บาท โดยที่มีการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวต่อคน แยกเป็นรายได้ของเรือพรีส 200 บาท แม่บ้าน 350 บาท เรือลากแพ 200 บาท ค่าขึ้นกระซัง 50 บาท (ร้อยละ 50 เป็นค่าซ่อมแซมและปรับปรุงกระซัง อีกร้อยละ 50 เป็นเงินเป็นผล

สมาชิก) และค่าบริหารจัดการ 200 บาท กรณีที่เป็นลูกค้าจากเอเยนซี จะปรับราคาเพิ่มได้ถึง 1,350 บาท ส่วนที่ปรับเพิ่มขึ้น แบ่งเป็นค่าการตลาด 150 บาท และค่าตอบแทนเอเยนซี 200 บาท

แต่เนื่องจากทางกลุ่มท่องเที่ยวเห็นว่าพวกตนจัดการท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน จึงควรคืนกำไรให้กับชุมชนและสิ่งแวดล้อม (เช่น ทุนการศึกษานักเรียน การบริจาคให้การกุศลของมัสยิด เป็นต้น) ดังนั้นกลุ่มเรือพริช เรือลากแพ และกลุ่มแม่บ้านต้องหักรายได้ร้อยละ 10 เพื่อสมทบเป็นค่าใช้จ่ายในการคืนกำไรให้แก่ชุมชน ทั้งนี้ โครงสร้างการบริหารจัดการ และโครงสร้างคณะกรรมการชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเป็นดังนี้

โครงสร้างการบริหารจัดการ

โครงสร้างคณะกรรมการ

2. สถานการณ์การจัดการท่องเที่ยวชุมชน

2.1 พัฒนาการในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

การท่องเที่ยวชุมชนคลองลัดโนด เป็นที่รู้จักกันในชื่อการท่องเที่ยวล่องแพเปียกคลองลัดโนด ประกอบไปด้วยกิจกรรมนั่งเรือพริสชมระบบนิเวศป่าชายเลน การปลูกป่าชายเลน ชมซากเรือผู้ลี้ภัยโรฮิงยา รับประทานอาหารทะเลบนกระชังชุมชน ล่องแพเปียก ดูวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน และเยือนชุมชนไร่แผ่นดิน การท่องเที่ยวชุมชนม่วงกลวงมีจุดขายอยู่ที่ เป็นการท่องเที่ยวที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมและเป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง

ก่อนที่ชุมชนจะเข้าทำการท่องเที่ยวชุมชนนั้น ชุมชนได้เริ่มต้นทำงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมาก่อน โดยในปี พ.ศ. 2545 ได้ร่วมกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในการฟื้นฟูป่าชายเลน ซึ่งถูกทำลายจากการให้สัมปทานเผาถ่าน กิจกรรมที่ดำเนินการ เช่น การปลูกป่า การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การสาងป่า การจัดทำขอบเขตเพื่อป้องกันการครอบครองพื้นที่จากนายทุน ประมาณปี 2550-2556 กิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลนประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ป่าชายเลนหลายพันไร่ ได้รับการปลูก ปกป้อง และฟื้นฟูกลับมาสมบูรณ์อีกครั้ง ทรัพยากรประมงกลับมาสมบูรณ์ได้ดั้งเดิม ชุมชนจึงได้ร่วมกับหน่วยราชการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลม่วงกลวงขึ้น ในปี พ.ศ. 2556

ช่วงคาบเกี่ยวระหว่างปี พ.ศ. 2550-2556 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้มีนโยบายในการส่งเสริมชุมชนให้เข้ามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ส่งผลให้การยกระดับ

กลุ่มองค์กรชุมชนมีศักยภาพมากขึ้น ผ่านการประชุม อบรม สัมมนาและทัศนศึกษาดูงาน การเข้าร่วมกิจกรรมกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในครั้งนี้นี้ มีการนำชุมชนชายฝั่งจากจังหวัดระนองไปทัศนศึกษาดูงานการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนในหลายพื้นที่ และบางพื้นที่ได้ใช้การท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการรวมคนระดมทุน และเป็นเครื่องมือใหม่ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้ดี ผลจากการไปทัศนศึกษาดูงานคราวนั้น ได้จุดประกายให้แกนนำชุมชนได้เห็นว่าชุมชนม่วงกลวงเองก็มีฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่มีความหลากหลายและอุดมสมบูรณ์ สามารถจัดการท่องเที่ยวชุมชนได้ จึงได้เริ่มจัดการท่องเที่ยวชุมชนขึ้นในปี พ.ศ. 2556 แต่ดำเนินการได้เพียงปีเดียวก็มีอันต้องล้มเลิกไป เนื่องจากขาดประสบการณ์ในการทำงาน

หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2559 ชุมชนได้เริ่มดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนอีกครั้ง โดยในครั้งนี้นี้แกนนำชุมชนได้เดินทางไปศึกษาดูงานการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่จังหวัดจันทบุรี การท่องเที่ยวป่าชายเลนตำบลคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม จึงได้นำความรู้และประสบการณ์กลับมาปรับใช้กับชุมชนของตนเอง โดยใช้หลักการการระดมทุนกับชาวบ้าน เพื่อนำเงินมาเป็นกองทุนชุมชน เปิดให้ชาวบ้านลงหุ้นทำเป็นธุรกิจบนแนวคิดที่ว่า การท่องเที่ยวชุมชนต้องเป็นธุรกิจของชุมชน มีชาวบ้านเป็นเจ้าของและบริหารจัดการกันเอง

2. สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวชุมชน

จากพัฒนาการการท่องเที่ยวชุมชนคลองลัดโนด ซึ่งพบว่าเริ่มมีการเปิดรับการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2559 และเริ่มมีการเก็บข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนเป็นดังนี้

1) พ.ศ. 2560

เดือน	รายได้ (บาท)	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)			
		ติดต่อโดยตรง	ผ่านเอเจนซี	ศึกษาดูงาน	รวม
มกราคม	36,000	0	36	0	36
กุมภาพันธ์	36,000	0	26	10	36
มีนาคม	39,000	15	25	0	40
เมษายน	92,700	14	56	35	105
พฤษภาคม	68,500	9	51	18	78
มิถุนายน	69,200	56	0	26	82
กรกฎาคม	10,000	2	8	0	10

1) พ.ศ. 2560 (ต่อ)

เดือน	รายได้ (บาท)	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)			
		ติดต่อโดยตรง	ผ่านเอเจนซี	ศึกษาดูงาน	รวม
สิงหาคม	41,000	13	31	0	44
กันยายน	23,000	7	0	22	29
ตุลาคม	98,000	36	62	0	98
พฤศจิกายน	109,800	50	28	40	118
ธันวาคม	45,700	19	15	12	46
รวม	668,900	221	338	163	722

2) พ.ศ. 2561

เดือน	รายได้ (บาท)	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)			
		ติดต่อโดยตรง	ผ่านเอเจนซี	ศึกษาดูงาน	รวม
มกราคม	30,000	25	2	13	40
กุมภาพันธ์	50,850	0	52	0	52
มีนาคม	79,000	41	40	0	81
เมษายน	241,000	120	95	60	275
พฤษภาคม	97,850	10	52	41	103
มิถุนายน	71,550	53	0	0	53
กรกฎาคม	8,000	0	0	8	8
สิงหาคม	34,900	14	0	16	30
กันยายน	130,200	7	5	115	127
ตุลาคม	132,800	10	42	18	70
พฤศจิกายน	201,450	49	123	18	190
ธันวาคม	178,400	40	56	60	156
รวม	1,256,000	369	467	349	1,185

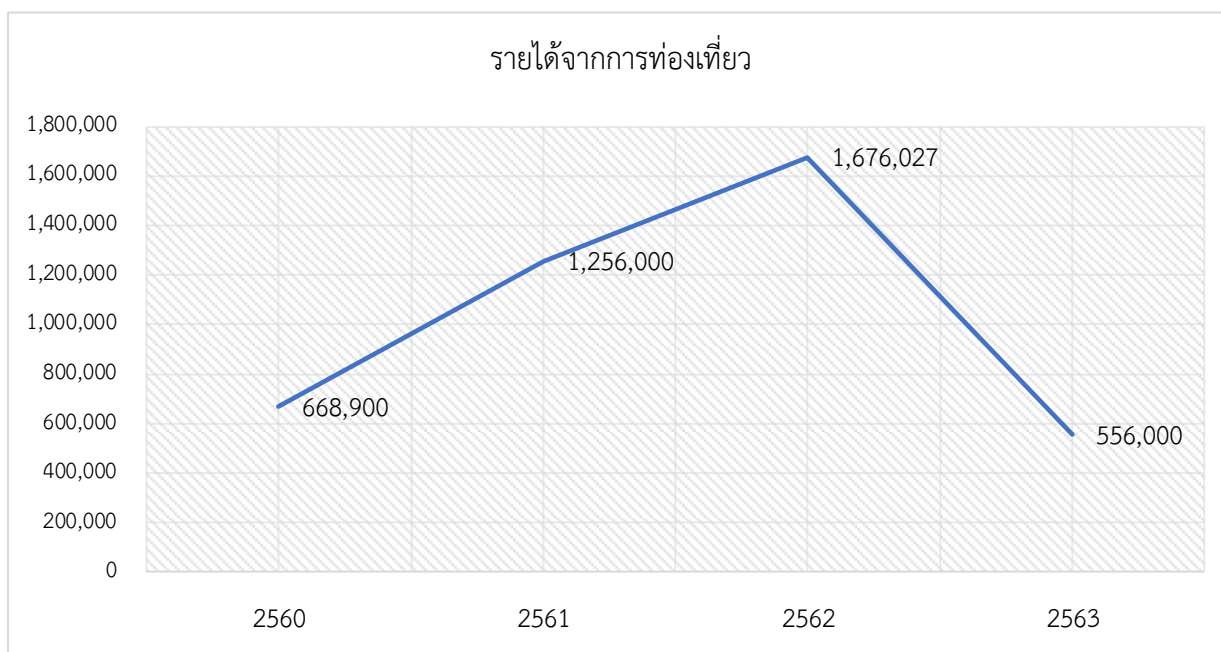
3) พ.ศ. 2562

เดือน	รายได้ (บาท)	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)			
		ติดต่อโดยตรง	ผ่านเอเจนซี	ศึกษาดูงาน	รวม
มกราคม	78,000	42	6	12	60
กุมภาพันธ์	61,700	31	11	24	66
มีนาคม	113,150	100	66	36	202
เมษายน	156,260	91	28	55	174
พฤษภาคม	142,817	83	17	176	276
มิถุนายน	241,800	92	0	98	190
กรกฎาคม	114,100	60	10	18	88
สิงหาคม	92,450	10	29	38	77
กันยายน	66,550	5	28	23	56
กันยายน	66,550	5	28	23	56
ตุลาคม	186,400	102	20	31	153
พฤศจิกายน	192,400	27	101	34	162
ธันวาคม	230,400	107	33	40	180
รวม	1,676,027	750	349	585	1,684

4) พ.ศ. 2563 (ข้อมูล ณ สิ้นเดือนมิถุนายน)

เดือน	รายได้ (บาท)	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)			
		ติดต่อโดยตรง	ผ่านเอเจนซี	ศึกษาดูงาน	รวม
มกราคม	126,700	54	12	40	106
กุมภาพันธ์	297,400	31	37	213	281
มีนาคม	104,000	33	3	56	92
เมษายน	-	-	-	-	0
พฤษภาคม	-	-	-	-	0
มิถุนายน	27,900	92	0	98	190
รวม	556,000	210	52	407	669

ทั้งนี้รายได้จากการท่องเที่ยวในภาพรวม เป็นดังนี้

จากข้อมูลข้างต้น จะพบว่าตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2560-2563 ก่อนสถานการณ์โควิด-19 รายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนคลองลัดโนด มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเริ่มจาก 668,900 บาท ในปี พ.ศ. 2560 จนถึง 1,676,020 บาท ในปี พ.ศ. 2562 และในต้นปี พ.ศ. 2563 ก็ยังมีรายได้ต่อเนื่องในอัตราเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนๆ แต่รายได้หายไปจนเป็นศูนย์ในช่วงสามเดือนที่มีสถานการณ์โควิด-19 อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาข้อมูลรายได้ต่อเดือนในช่วงเดือนแรกที่เปิดทำการท่องเที่ยวจะพบว่ามียอดลดลงเกือบ 10 เท่าเมื่อเทียบกับปีก่อนอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากแม้จะเปิดการท่องเที่ยวแล้ว แต่การที่ไม่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติและการที่นักท่องเที่ยวไทยยังไม่มีการซื้อ เนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำ และการอุดหนุนจากรัฐยังไม่ทั่วถึง จึงเป็นไปได้ว่ารายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนในปีนี้และปีหน้าอาจทำได้น้อยกว่าร้อยละ 10 ของรายได้ในปี 2562

3. รูปแบบเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

การท่องเที่ยวชุมชนคลองลัดโนดมีรูปแบบการท่องเที่ยว 3 รูปแบบหรือเส้นทางประกอบด้วย

1. การท่องเที่ยวคลองลัดโนดซึ่งกิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ การล่องแพเปียก การนั่งเรือพริสชมอ่าวกะเปอร์ ทะเลสาบระนอง การปลูกป่าชายเลน การเรียนรู้ระบบนิเวศชายฝั่งและป่าชายเลน การชมการเพาะเลี้ยงปูนิ่ม การล่องน้ำทะเลแหวก การรับประทานอาหารทะเลบนกระชังชุมชน การท่องเที่ยวหาดบางเบน อุทยานแห่งชาติแหลมสน และการชมทุ่งนาร้างและฝูงควายทะเลในบริเวณชุมชน เป็นต้น

2. การท่องเที่ยวเกาะแก่งบริเวณชายฝั่งและหมู่เกาะนอกชายฝั่ง การท่องเที่ยวรูปแบบนี้พัฒนาขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการไปเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวอดนียม เช่น เกาะกำนอก เกาะกำใน เกาะพยาม และหมู่เกาะระนองอื่น ๆ

รูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยว

ในขณะที่การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ประกอบด้วย การท่องเที่ยวสักการะพระพุทธรูปดีบุกวัดหางว การแช่น้ำร้อนพรุหลุมพี ที่ธารินฮอทสปริง การชมพระอาทิตย์อัสดงริมฝั่งชายแดนไทย-เมียนมาร์ การเยี่ยมชมบ้านไร่ไออรุณ เป็นต้น

4. เป้าหมายการพัฒนาท่องเที่ยวของชุมชน

เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเป็นอาชีพเสริม ให้เกิดการกระจายรายได้ เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การสร้างความเข้มแข็งบนฐานการพึ่งตนเอง และการสร้างสวัสดิการชุมชน ทั้งนี้ แนวคิดในการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยเป้าหมายในการพัฒนาสำคัญมีดังนี้

4.1 เป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่นของชุมชน

1. อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ โดยให้ความสำคัญต่อพื้นที่ต้นน้ำ พื้นที่เกษตรกรรม ระบบนิเวศคลองและระบบนิเวศชายฝั่ง
2. ส่งเสริมการเกษตรและการประมงชายฝั่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ลดการใช้สารเคมี และนำวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่ดีของอ่าวเกาะเปอร๋
3. สนับสนุนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปพร้อม ๆ กับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. พัฒนาเครือข่ายระหว่างชุมชนและหน่วยงาน ในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งอ่าวเกาะเปอร๋
5. เสริมสร้างศักยภาพกลุ่มอนุรักษ์หรือองค์กรชุมชน ด้านการสื่อสาร ด้านกฎหมาย ด้านการเฝ้าระวังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นตามสถานการณ์

4.2 หลักการในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืน

1. การดำเนินกิจการการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถรองรับได้ของธรรมชาติ (60 คน) และสอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมและวิถีความเป็นอยู่ของชุมชน
2. ความตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนอันเป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น
3. การมีส่วนร่วมของเจ้าบ้านและผู้มาเยือนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว (ที่อาจจะผลกระทบต่อระบบนิเวศของชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว)
4. การเชื่อมโยงประสานความจำเป็นต่อการพัฒนาทางเลือกของชุมชนและกำหนดแผนงานทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

4.3 หลักการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง
3. สร้างความภาคภูมิใจของตนเอง

4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่ท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน

5. ปัจจัยที่มีผลกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่

ปัจจัยที่มีผลกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนคลองลัดโนดประกอบด้วย

1. ความร่วมมือ ร่วมใจ และความรับผิดชอบในการทำงาน ตลอดจนการเสียสละเวลาและเงินทองของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ขับเคลื่อนการทำงานประสบความสำเร็จและเป็นปัจจัยที่ทำให้สามารถยืดระยะเวลาการทำงานมาได้พอสมควร
2. ประสบการณ์ของแกนนำที่ผ่านการทำงานมายาวนาน ทำให้เข้าใจกระบวนการจัดการสมัยใหม่ การใช้สื่อและเทคโนโลยี ตลอดจนกลไกตลาดและความรู้ด้านการตลาด
3. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในฐานะองค์กรสะพานเชื่อมและหน่วยงานสนับสนุน ทำให้การทำงานของกลุ่มมีทิศทางและระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายขึ้น
4. การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและการสื่อสารในยุคดิจิทัล ทำให้ชุมชนสามารถเชื่อมโยงงานหรือขยายแผนงานหรือทำสื่อประชาสัมพันธ์และการตลาดได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น
5. ศักยภาพเชิงพื้นที่ของชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ สวยงาม และสามารถเชื่อมโยงกับทั้งแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ง่าย

6. กรอบแนวคิดและตัวชี้วัดในการประเมิน

โครงการประเมินผลกระทบทางสุขภาพเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาคลองลัดโนด ต.ม่วงกลวง อ.กะเปอร์ จ.ระนอง ปีงบประมาณ 2563 นี้ ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพเพื่อทบทวนสถานการณ์และค้นหาปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม ปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีขั้นตอนและตัวชี้วัดดังนี้

1. กรอบแนวคิด

ในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพกรณีกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนคลองลาดโนนนี้ ใช้แนวทางตามกระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment: HIA) เพียง 3 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการกลั่นกรอง (Screening) ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการประเมิน (Scoping) และ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Assessment)

การกำหนดขอบเขตการประเมิน (Public Scoping) ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder analysis) พัฒนาการและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ความสัมพันธ์ของกลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ การจ้างงานและการกระจายรายได้ ผลกระทบต่อทรัพยากร และผลกระทบต่อสุขภาพในชุมชน ทั้งนี้ การประเมินผลกระทบ (Assessment) ใช้การสังเกตทั้งแบบมีและไม่มีส่วนร่วม (participant and non-participant observation) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group)

2. ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพกรณีกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนคลองลาดโนนนี้ ประกอบด้วย ตัวชี้วัดด้านรายได้จากการท่องเที่ยว การกระจายรายได้ และตัวชี้วัดด้านทรัพยากรธรรมชาติ

7. สรุปผลกระทบจากการท่องเที่ยวชุมชน

7.1 ด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบเชิงบวกด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดอาชีพและการกระจายรายได้ ทั้งในกลุ่มของตนเอง เช่น กลุ่มเรือ กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มกระซัง ไปจนถึงกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านและกลุ่มแปรรูปอื่น ๆ ที่ได้ขายสัตว์น้ำหรือสินค้าแปรรูปในราคาที่สูงขึ้นให้แก่นักท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม การจัดการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่นี้ ไม่ได้เกิดการจ้างงานในรูปแบบใหม่ ๆ เพียงแต่ทำให้เกิดการขยายตัวของงานเดิม เช่น ชาวประมงพื้นบ้านที่สามารถมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นทางเลือกได้อีกทางหนึ่ง กลุ่มแม่บ้านที่มีงานพิเศษเพิ่มขึ้น กลุ่มแปรรูปสินค้าประมง ที่มีช่องทางในการขายสินค้ามากขึ้น การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวคลองลาดโนนเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในกลุ่มผู้ที่ทำงานในกลุ่มและผู้ถือหุ้น ทางกลุ่มพยายามกระจายรายได้สู่กลุ่มอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยการใช้วัตถุดิบอาหารทะเลจากชาวประมงพื้นบ้าน และสนับสนุนร้านค้าในชุมชน (แม้ราคาจะสูงกว่าร้านค้าส่ง/ค้าปลีกรายใหญ่อยู่บ้าง) เป็นต้น

กล่าวสำหรับกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวชุมชน แม้ว่าในช่วงสถานการณ์โควิด-19 จะไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ แต่ก็มีผลกระทบสำคัญต่อสภาพเศรษฐกิจน้อยมาก เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเป็นชาวประมง ซึ่งยังสามารถทำประมงได้ แม้อาชีพอื่นจะลดลงเพราะความต้องการลดลง แต่ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้มีจำนวนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ส่วนใหญ่ยังได้รับการสนับสนุนปัจจัยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบล และเงินช่วยรายเดือนจากรัฐบาล

กลุ่มผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบสำคัญในพื้นที่นี้ ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการที่พักและร้านอาหาร ซึ่งส่วนใหญ่ทำเป็นอาชีพหลักและมีรายได้ทางเดียว เมื่อขาดรายได้จากการท่องเที่ยวทำให้ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการเป็นอย่างมาก เช่น ขาดทุน ไม่มีเงินส่งธนาคาร บางส่วนยังไม่เปิดดำเนินการแม้ว่าการระบาดของโรคจะสามารถควบคุมได้มาเป็นเวลาหลายเดือนแล้วก็ตาม เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวจากภายนอกยังมีน้อยเกินไป

ทั้งนี้ ในปีนี้ชุมชนได้จัดทำเป้าประสงค์ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี จากการจัดการท่องเที่ยวชุมชนไว้ดังนี้

1. การจัดสรรรายได้มีประสิทธิภาพ
2. การส่งเสริมยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว
4. สิทธิชุมชนในการท่องเที่ยวได้รับการให้ความสำคัญ
5. การซื้อสินค้าในชุมชน
6. ส่งเสริมอาชีพตามวิถีชีวิต
7. มีการอบรมให้ความรู้ การลดละเลิกอบายมุข
8. มีการร่วมมือในการทำงานที่มีการจัดการที่เป็นระบบ

7.2 ด้านคน กลุ่มคน และเครือข่าย

ผลกระทบด้านคน พบว่าเป็นผลกระทบทางบวกคือ ในระดับบุคคลนั้น การที่คนใดคนหนึ่งเข้ามาร่วมการทำท่องเที่ยวชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ทักษะใหม่ เช่น การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี การจัดเมนูอาหาร รูปแบบและทักษะการบริการ ฯลฯ ส่วนด้านคนนั้น ทำให้เกิดการร่วมมือ การแสวงหาพันธมิตรในการทำงาน การทำบัญชีต้นทุน/กำไร การทำการตลาด และการแบ่งงาน/แบ่งผลกำไร ทักษะการต่อรองราคา เป็นต้น ส่วนในด้านเครือข่ายชุมชนนั้น ทำให้เกิดความตระหนัก/เห็นคุณค่าและยกระดับการจัดการป่าชาย

เลน/ทรัพยากรประมง เนื่องจากเห็นว่ามึผลต่อการดึงดูด/และสนับสนุนการท่องเที่ยว เกิดการจัดตั้งเขต สร้าง
กลไกและกติกาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ป่าชายเลน และแหล่งประมง เป็นต้น

ทั้งนี้ในปีนี้ ในด้านคน กลุ่มคน และเครือข่ายชุมชนได้ยกระดับการพัฒนาโดยได้กำหนดเป้าหมาย
ด้านนี้ไว้ดังนี้

1. การให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างน่าพึงพอใจ
2. นักสื่อความหมายมีคุณภาพ
3. จุดบริการท่องเที่ยวมีคุณภาพ
4. การติดต่อประสานงานด้านบริการมีประสิทธิภาพ
5. เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวมีความปลอดภัย
6. จุดบริการท่องเที่ยวมีความปลอดภัย
7. การบริหารจัดการเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนมีประสิทธิภาพ
8. การบริหารจัดการกรณีฉุกเฉินมีประสิทธิภาพ

7.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่อาจไม่ชัดเจนมากนัก เนื่องจากการท่องเที่ยว
ธรรมชาติ ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวในชุมชน
มุสลิม ซึ่งไม่อนุญาตให้มีการบริการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเข้มงวดเรื่องการแต่งกายที่ต้องสุภาพพอสมควร
ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมที่สำคัญอีกอย่างได้แก่ การที่มีการนำอาหารประจำถิ่นมานำเสนอต่อนักท่องเที่ยว
ซึ่งสามารถเชื่อมโยงอาหารได้กับทั้งฐานทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตพื้นถิ่นของตัวเอง

ในขณะที่ผลกระทบด้านสังคมที่สำคัญได้แก่ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปันผลคืนแก่สมาชิก และ
การสร้างสวัสดิการชุมชน เช่น การบริจาคแก้มัสยิด การบริจาคแก้มัดอัยโอกาส ฯลฯ โดยในปี พ.ศ. 2562-
2563 สามารถสร้างสวัสดิการชุมชนได้ถึงปีละเกือบ 80,000 บาท

ทั้งนี้ ในปีนี้ชุมชนได้จัดทำเป้าประสงค์ด้านสังคมและวัฒนธรรม จากการจัดการท่องเที่ยวชุมชน
ไว้ว่าต้องจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน เช่น การละศีลอดและการเยี่ยมเยียนพี่น้องในวันออก
บวช เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวชุมชน

7.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น พบว่าส่วนใหญ่เป็นผลกระทบทางบวก โดยผลกระทบต่อป่าชายเลน ทำให้เกิดการหวงแหน ป้องกัน ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ในแนวทางที่ค่อนข้างยั่งยืน เนื่องจากสมาชิกในชุมชนเห็นประโยชน์จากป่าชายเลน ทั้งในแง่แหล่งอาหารและแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ในระยะยาว ส่วนทรัพยากรประมงนั้น ชุมชนได้ร่วมกันวางกติกาการใช้ประโยชน์โดยการห้ามทำประมงแบบทำลายล้าง เนื่องจากชุมชนต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรประมง ทั้งเพื่อการเลี้ยงชีพ การประกอบอาชีพและการสนองความต้องการด้านการท่องเที่ยวไว้ในระยะยาว

ทั้งนี้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม ทรัพยากรธรรมชาติทั้งในป่าชายเลนและในทะเล ทั้งพืชและสัตว์ หากไม่ใช่พืชเศรษฐกิจ จะมีจำนวนและความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น เช่น ไม้ในป่าชายเลน ปูแสม นก และสัตว์เลื้อยคลาน เป็นต้น แต่หากเป็นพืชหรือสัตว์เศรษฐกิจ บางชนิดมีแนวโน้มจำนวนลดลง เช่น ปูดำ ปลากระบอก และหอยบางชนิด เป็นต้น การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของสัตว์น้ำบางชนิดไม่สามารถพิสูจน์ได้ เช่น หมึก กุ้ง ปลาทุ เนื่องจากขึ้นอยู่กับฤดูกาลและจำนวนชาวประมงที่เข้ามาทำประมงในพื้นที่

ทั้งนี้ในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมชุมชนได้ยกระดับการพัฒนาโดยได้กำหนดเป้าหมายด้านนี้ไว้ดังนี้

1. การจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ
2. ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมสมบูรณ์ขึ้น
3. การเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
4. การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีประสิทธิภาพ
5. การสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมผ่านการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ

ส่วนผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ในปีนี้ชุมชนได้จัดทำแผนการจัดการขยะจากการท่องเที่ยวชุมชนไว้ ดังนี้

1. เตรียมถังใส่ขยะไว้ที่ท่าเรือ
2. ก่อนขึ้นจากกระชังต้องนำขยะขึ้นด้วยทุกครั้ง
3. เตรียมถุงดำไว้ที่กระชังชุมชน
4. ขวดพลาสติกคัดแยก นำไปขาย

กล่าวเฉพาะข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนเปรียบเทียบกับความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อนที่มีการท่องเที่ยวชุมชน จากการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง พบว่าทรัพยากรธรรมชาติโดยรวมดีขึ้น ยกเว้นทรัพยากรสัตว์น้ำ ที่เป็นสินค้าประมงที่มีจำนวนลดลง เนื่องจากความต้องการในการบริโภคสูงขึ้น รายละเอียดเป็นดังนี้

ทรัพยากร	เปลี่ยนแปลง			อย่างไร
	ไม่เปลี่ยนแปลง	เพิ่มขึ้น	ลดลง	
สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ตามพื้นผิวดิน				
ปลาตีน	✓			ป่าชายเลนสมบูรณ์ขึ้น
ปูเสฉวน	✓			
หอยทะเลบางชนิด	✓			
อื่นๆระบุ.....				
สิ่งมีชีวิตที่อยู่ตามใต้ผิวดิน				
ไส้เดือนทะเล	✓			
ปูแสม		✓		
ปูก้ามดาบ		✓		
กุ้งตืดชั้น		✓		
ปูลม		✓		
ปูม้า ปูก้ามดาบ ปูเสฉวน ปูดำ	✓			
ปูมดแดง ปูหิน	✓			
ปลิงทะเล (ล่อนาะ/หัวมันทะเล)			✓	มีการทำประมงมากขึ้น/เป็นที่ต้องการในการบริโภค
สิ่งมีชีวิตที่อยู่ในน้ำ				
กุ้งแฉะ			✓	การทำประมงมากขึ้น/เป็นที่ต้องการในการบริโภค
ปลาจ๋องม้อง			✓	:
ปลากะพงขาว			✓	:
ปลากะพงแดง			✓	:
ปลากุเลา			✓	:
ปลาทราย			✓	:
ปลาหมง			✓	:
ปลาข้างไผ่			✓	:
ปลาเก๋า	✓			ไม่ทราบสาเหตุ
กุ้งกุลาดำ			✓	การทำประมงมากขึ้น/เป็นที่ต้องการในการบริโภค
ปลากะระบอก			✓	:
ปลาดุกทะเล			✓	:
ปลาหม้อแตก	✓			ไม่ทราบสาเหตุ
ปลาทราย		✓		การทำประมงมากขึ้น/เป็นที่ต้องการในการบริโภค
ปลาหมง			✓	:
ปลาครูดคราด			✓	:
ปลาลิ้นหา			✓	:
หมึก	✓			ไม่ทราบสาเหตุ

ทรัพยากร	เปลี่ยนแปลง			อย่างไร
	ไม่เปลี่ยนแปลง	เพิ่มขึ้น	ลดลง	
ปลากระเบน			✓	
ปลากุเลา			✓	
ปลากด	✓			ไม่ทราบสาเหตุ
ปลาสาก			✓	การทำประมงมากขึ้น/เป็นที่ต้องการในการบริโภค
ปลาหู			✓	:
ปลากระโทง			✓	:
ปลาเสือ		✓		ป่าชายเลนสมบูรณ์ขึ้น
<u>สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ตามต้นไม้ ใบไม้ รากโกงกาง</u>				
หอยนางรม			✓	เจริญเติบโตช้า/ความต้องการบริโภคมาก
หอกทะเล	✓			ป่าชายเลนสมบูรณ์ขึ้น
หอยตลับ		✓		เจริญเติบโตช้า/ความต้องการบริโภคมาก
ปูแสม		✓		เนื่องจากมีกติกากในการจับ
หอยสังข์หวาน			✓	ความต้องการบริโภคมาก
เพรียงหิน	✓			ป่าชายเลนสมบูรณ์ขึ้น
แมลง	✓			ป่าชายเลนสมบูรณ์ขึ้น
นกชนิดต่าง ๆ		✓		ป่าชายเลนสมบูรณ์ขึ้น
โกงกางใบเล็ก		✓		ผลจากการปลูกป่า
โกงกางใบใหญ่		✓		ผลจากการปลูกป่า
โกงกางหัวสุม		✓		ผลจากการปลูกป่า
แสม		✓		ผลจากการปลูกป่า
ลำพู		✓		ผลจากการปลูกป่า
ลำแพน		✓		ผลจากการปลูกป่า
หญ้าทะเล	✓			-
อื่น ๆ ระบุ (สัตว์เลื้อยคลาน)		✓		ป่าชายเลนสมบูรณ์ขึ้น

7.5 ด้านสุขภาพ

ผลกระทบด้านสุขภาพที่สำคัญ ได้แก่ การเกิดความภูมิใจในตนเอง การเชื่อมั่นในตัวเอง เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองจากการทำงาน สามารถการสร้างอำนาจต่อรองกับหน่วยงานภายนอกได้ การได้รับการยอมรับจากบุคคลและหน่วยงานภายนอก ความรู้สึกภูมิใจและมีตัวตนจากการเป็นผู้ให้สวัสดิการแก่ชุมชน

8. การประเมินความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในการประเมินประเมินความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนครั้งนี้เป็นการใช้แบบสอบถามกับผู้เกี่ยวข้องในกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนคลองลัดโนด จำนวน 19 คน ผลการประเมิน เป็นดังนี้

ข้อที่	ประเด็นความต้องการ	ความต้องการ		
		คะแนนเฉลี่ย	ค่า S.D.	แปลผล
1	การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีประสิทธิภาพ (ระบบการบริหารจัดการ)	2.63	0.76	ปานกลาง
2	การจัดการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีประสิทธิภาพ	4.26	0.73	มากที่สุด
3	ระบบบัญชี การเงินมีประสิทธิภาพ	3.26	1.10	มาก
4	การแปรรูปผลิตภัณฑ์	4.74	0.56	มากที่สุด
5	การพัฒนาบรรจุภัณฑ์	4.63	0.50	มากที่สุด
6	การรักษาและต่อยอดวัฒนธรรมสร้างสรรค์	2.95	1.03	ปานกลาง
7	การจัดการขยะและน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ	2.68	1.53	ปานกลาง
8	นักสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพ	3.84	0.83	มาก
9	ความปลอดภัยแหล่งท่องเที่ยว	2.95	1.51	ปานกลาง
10	การบริหารจัดการกรณีฉุกเฉินที่มีประสิทธิภาพ	3.47	1.22	มาก

9. สรุป อภิปรายผล

การจัดการท่องเที่ยวชุมชนคลองลัดโนด เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ริเริ่มมาจากการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ผลกระทบสำคัญที่เกิดขึ้นได้แก่ การเกิดความรู้ ความชำนาญ เกิดภาวะผู้นำ มีการเรียนรู้ในการจัดการ การวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นใกล้เคียงด้วย ทำให้คนในชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่หลากหลายลดปัญหาการไปทำงานนอกชุมชนได้ และไม่เกิดผลกระทบทางลบแบบที่เกิดกับการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ อันได้แก่ การเกิดการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาเพิ่มของประชากรจากนอกชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการกระจุกตัวของประชากรมากขึ้น ปัญหามลภาวะและความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศวิทยา เช่น มลพิษของขยะ ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม เช่น การก่ออาชญากรรม (ชิงทรัพย์, ลักขโมย) หรือปัญหาการจราจรติดขัดจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ความ

ต้องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้หลักสูตรหรือความต้องการพัฒนามากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1) การแปรรูปผลิตภัณฑ์ 2) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และ 3) การจัดการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

ส่วนผลกระทบต่อสถานภาพทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งอาจพบในหลายพื้นที่ แต่ในพื้นที่นี้พบว่าอยู่ในระดับต่ำ การท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ไม่มีปัญหาขยะจากการท่องเที่ยว เนื่องจากไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวนำของกิน/ของใช้ติดตัวไปในแหล่งท่องเที่ยว แต่มีผลกระทบทางบวกที่เหมือนกับการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทย คือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ ได้รับการดูแล อนุรักษ์ และบริหารจัดการที่มีแนวโน้มจะมีความยั่งยืนมากขึ้น เนื่องจากชุมชนจะให้ความสำคัญกับระบบนิเวศและฐานทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากเป็นจุดขายหรือจุดแข็งของการท่องเที่ยวชุมชน ทั้งนี้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งในป่าชายเลนและทั้งทางทะเลทั้งพืชและสัตว์ หากไม่ใช่พืชเศรษฐกิจ จะมีจำนวนและความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น เช่น ไม้ในป่าชายเลน ปูแสม นก และสัตว์เลื้อยคลาน เป็นต้น แต่หากเป็นพืชหรือสัตว์เศรษฐกิจ บางชนิดมีแนวโน้มจำนวนลดลง

10. ข้อเสนอเชิงนโยบายในการทำยุทธศาสตร์ CBT

นโยบายในการทำยุทธศาสตร์ CBT ที่สำคัญได้แก่การส่งเสริมการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและแผนการตลาดของชุมชนกับแหล่งท่องเที่ยวหลักและการท่องเที่ยวชุมชนทั้งในและนอกพื้นที่ เนื่องจากชุมชนได้ริเริ่มไว้บ้างแล้ว ตลอดจนการผลักดันให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาดูงานและการเรียนรู้

ข้อเสนอทางนโยบายที่สำคัญได้แก่ การเปิดโอกาสให้การท่องเที่ยวชุมชนเข้าถึงมาตรการที่รัฐอุดหนุน เช่น โครงการชิม ช้อป ใช้ โครงการไทยเที่ยวไทยและโครงการอื่น ๆ เนื่องจากที่ผ่านมากลุ่มท่องเที่ยวชุมชนไม่สามารถลงทะเบียนเข้าร่วมในโครงการเหล่านั้นได้ แม้จะมีความต้องการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยว แต่เมื่อไม่สามารถใช้สิทธิการขอรับการอุดหนุนจากรัฐบาลได้ ก็ทำให้ผู้ที่มีสิทธิเลือกไปท่องเที่ยวที่อื่น ทำให้ชุมชนเสียโอกาสในการหารายได้ พัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวของตนเอง และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน รายละเอียดเป็นดังนี้

สรุปผลการประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวชุมชน

มิติการประเมิน	ผลกระทบ		ข้อเสนอเชิงนโยบายการ ท่องเที่ยวของชุมชน	ข้อเสนอต่อการปรับยุทธศาสตร์โซน อันดามัน
	บวก+	ลบ +		
ด้านเศรษฐกิจ				
<ul style="list-style-type: none"> ● การจ้างงาน 	<p>กรณีของบ้านม่วงกลวง (คลองลัดโนด) ไม่ได้เกิดการจ้างงานในรูปแบบใหม่ เพียงแต่ทำให้เกิดการขยายตัวของงานเดิม เช่น ชาวประมงพื้นบ้านที่สามารถมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นทางเลือกได้อีกทาง กลุ่มแม่บ้านที่มีงานพิเศษ เพิ่มขึ้น กลุ่มแปรรูปสินค้าประมง ที่มีช่องทางในการขายสินค้ามากขึ้น</p>		<p>พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้เกิดการจ้างงานในรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มขึ้นบ้าง</p>	<p>-หน่วยงานราชการอาจสนับสนุนให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวหรือรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ เป็นต้น</p> <p>-หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมประมง อาจผ่อนปรนใช้พื้นที่เพาะเลี้ยงเพื่อการทำโฮมสเตย์ได้</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● รายได้ การกระจายรายได้ 	<p>การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวคลองลัดโนดเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในกลุ่มผู้ทำงานร่วมกันและผู้ถือหุ้น ทางกลุ่มพยายามกระจายรายได้สู่กลุ่มอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยการใช้วัตถุดิบอาหารทะเลจากชาวประมงพื้นบ้าน และสนับสนุนร้านค้าในชุมชน (แม้ราคาจะสูงกว่าร้านค้าส่ง/ค้าปลีกรายใหญ่อยู่บ้าง) เป็นต้น</p>	<p>การกระจายรายได้ยังไม่ครอบคลุมคนกลุ่มใหญ่ในชุมชน</p>	<p>พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวให้กระจายครอบคลุมพื้นที่ชุมชน หรือสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้หลากหลายขึ้น เพื่อทำให้เกิดการกระจายรายได้มากขึ้น</p>	<p>- การเปิดโอกาสให้การท่องเที่ยวชุมชนเข้าถึงมาตรการที่รัฐอุดหนุน เช่น โครงการชิม ซอปป ใช้ โครงการไทยเที่ยวไทยและโครงการอื่น ๆ เนื่องจากที่ผ่านมากลุ่มท่องเที่ยวชุมชนไม่สามารถลงทะเบียนเข้าร่วมในโครงการเหล่านั้นได้</p>

มติการประเมิน	ผลกระทบ		ข้อเสนอเชิงนโยบายการ ท่องเที่ยวของชุมชน	ข้อเสนอต่อการปรับยุทธศาสตร์โซน อันดามัน
	บวก+	ลบ +		
● อาชีพ	อาชีพที่เกี่ยวข้องได้แก่ กลุ่มเรือประมงพื้นบ้านที่มา รับจ้างนำนักท่องเที่ยว กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มแปรรูป เป็นต้น			เหมือนกับประเด็นการจ้างงาน ข้อที่ 2
● กลุ่มผลิตภัณฑ์ ชุมชน วิสาหกิจ	-กลุ่มแม่บ้าน -กลุ่มแปรรูปสินค้าประมง -กลุ่มเรือประมง -กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน		ปรับปรุงคุณภาพและหีบห่อ ของผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัยและ สอดคล้องกับความต้องการ ของนักท่องเที่ยว	- ส่งเสริมเกิดการปรับปรุงคุณภาพ และหีบห่อของผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของ นักท่องเที่ยว - ส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาสินค้าใหม่ที่ สอดคล้องกับศักยภาพและอัตลักษณ์ ชุมชน
● การจัดทำแผน/ เส้นทางการ ท่องเที่ยว	เส้นทางท่องเที่ยวหลักมี 2 เส้นทางประกอบด้วย - การท่องเที่ยวคลองลัดโนด - การท่องเที่ยวหมู่เกาะนอกชายฝั่ง ได้แก่ เกาะกำ เกาะค้างคาว เกาะญี่ปุ่น และเกาะที่มีชื่อเสียงด้าน การท่องเที่ยวใกล้เคียง		พัฒนากิจกรรม/รูปแบบ/ เส้นทางท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมี ทางเลือกมากขึ้น	- ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ใกล้เคียง ทั้งการท่องเที่ยวชุมชนและ การท่องเที่ยวกระแสหลัก รวมไปถึง แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น ตลาด ท้องถิ่น พื้นที่เกษตร แหล่งการ ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น

มติการประเมิน	ผลกระทบ		ข้อเสนอเชิงนโยบายการ ท่องเที่ยวของชุมชน	ข้อเสนอต่อการปรับยุทธศาสตร์โซน อันดามัน
	บวก+	ลบ +		
<ul style="list-style-type: none"> ช่วงสถานการณ์โควิด-19 		<ul style="list-style-type: none"> ลูกหลาน/ญาติที่ไปทำงานต่างจังหวัดต้องตกงานกลับมาอยู่บ้าน รายได้ที่เคยได้รับจากการทำท่องเที่ยวหดหายไป 		<ul style="list-style-type: none"> รัฐควรมีมาตรการเยียวยาหรือสร้างงานทดแทนขึ้นในชุมชนให้ทั่วถึง
ด้านสังคม วัฒนธรรม				
<ul style="list-style-type: none"> การมีส่วนร่วม 	เกิดการรวมกลุ่มขึ้นในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีอำนาจต่อรองกับหน่วยงานภายนอกมากขึ้น			
<ul style="list-style-type: none"> วัฒนธรรม ประเพณี ประจําถิ่น อาหาร 	มีการนำอาหารประจําถิ่นมานำเสนอต่อนักท่องเที่ยว		<ul style="list-style-type: none"> ใช้ทรัพยากรจากท้องถิ่นในการประกอบอาหาร ควรเสนออาหารท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว ฟื้นฟูอาหารประจําถิ่น 	
<ul style="list-style-type: none"> การแต่งกาย 	ไม่ปรากฏประเด็นนี้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแต่อย่างใด		<ul style="list-style-type: none"> ให้แต่งชุดอัตลักษณ์ประจําถิ่นในการต้อนรับนักท่องเที่ยว 	

มติการประเมิน	ผลกระทบ		ข้อเสนอเชิงนโยบายการ ท่องเที่ยวของชุมชน	ข้อเสนอต่อการปรับยุทธศาสตร์โซน อันดามัน
	บวก+	ลบ +		
● สวัสดิการชุมชน	มีการนำเงินรายได้จากกลุ่มแม่บ้านจำนวนร้อยละ 10 มาเก็บสะสมเป็นเงินสวัสดิการเงินการชุมชน เช่น บริจาคแก่มัสยิด จัดกิจกรรมวันเด็ก เป็นต้น			ให้รัฐสมทบสวัสดิการชุมชนในจำนวน/สัดส่วนที่เหมาะสมจากที่ชุมชนจัดตั้งขึ้น
● การประชาสัมพันธ์	การจัดการท่องเที่ยวชุมชนมุ่งกลวง อาศัยการประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์เป็นหลัก รูปแบบอื่น ๆ ยังมีน้อย		ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น หรือเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อขอรับการสนับสนุนให้มากขึ้น	- ให้รัฐและเอกชนเป็นแกนหลักในการประชาสัมพันธ์ภายใต้ฐานข้อมูลและความต้องการของชุมชน - โดยรัฐอาจซื้อโฆษณาให้ชุมชน
● หลักสูตรการท่องเที่ยวชุมชน	ทราบความต้องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้หลักสูตรหรือความต้องการพัฒนามากที่สุด 3 อันดับแรกคือ 1)การแปรรูปผลิตภัณฑ์ 2)การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และ3)การจัดการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนที่มีประสิทธิภาพ			- ในช่วงที่คนในชุมชนว่างงาน ควรจัดการฝึกอบรมหรือถ่ายทอดความรู้ในหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการที่จะสนับสนุนให้สามารถจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต
● แผนยุทธศาสตร์ CBT พื้นที่				- สร้างเส้นทางเชื่อมโยงทางทะเล เกาะกำนอก เกาะกำใน เกาะค้ำควา เกาะช้าง เกาะพยามและ

มติการประเมิน	ผลกระทบ		ข้อเสนอเชิงนโยบายการ ท่องเที่ยวของชุมชน	ข้อเสนอต่อการปรับยุทธศาสตร์โซน อันดามัน
	บวก+	ลบ +		
				<p>เชื่อมโยงกับประเทศเมียนมาร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - เชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนเข้ากับ การท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอันดามัน (Andaman cluster) - เชื่อมโยงกับ CBT พ้อตาโขงโดง คุ ระบุรี และเกาะพระทอง
<ul style="list-style-type: none"> ● อื่น ๆ ระบุ (การจัดการความขัดแย้ง) 		<p>เนื่องจากแกนนำที่จัดการท่องเที่ยวชุมชน เคยมีการแข่งขันเพื่อดำรงตำแหน่งด้านการเมืองระดับท้องถิ่น เมื่อหลุดจากวงจรการแข่งขัน ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงเพื่อประสานและขอรับการสนับสนุน/ส่งเสริมกับหน่วยงานท้องถิ่น/ท้องถิ่น</p>		<p>อาจใช้กลไกของหน่วยงานระดับจังหวัดในการประสานความร่วมมือเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง</p>

มติการประเมิน	ผลกระทบ		ข้อเสนอเชิงนโยบายการ ท่องเที่ยวของชุมชน	ข้อเสนอต่อการปรับยุทธศาสตร์โซน อันดามัน
	บวก+	ลบ +		
		ได้ จึงทำให้เสียโอกาสใน การเข้าถึงทุนหรือปัจจัย สนับสนุนต่าง ๆ		
ด้านสิ่งแวดล้อม				
<ul style="list-style-type: none"> ● สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพ สาธารณสุข พื้นฐาน 	ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพและสาธารณสุข			หน่วยงานราชการอาจสนับสนุนลาน จอดรถ ท่าเทียบเรือท่องเที่ยว เป็น ต้น
<ul style="list-style-type: none"> ● สาธารณูปโภค 	ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพและสาธารณสุข			ให้มีข้อเสนอที่สอดคล้องกับ SEC ด้านการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม ทางน้ำ ทางบกและทางอากาศ
<ul style="list-style-type: none"> ● การจัดการ สิ่งแวดล้อม ขยะ น้ำเสีย ฯลฯ 	เนื่องเส้นทางการท่องเที่ยวกระจายหลายเส้นทาง จึงไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับผลกระทบด้านนี้		ส่งเสริมการจัดการขยะที่ แหล่งกำเนิดอย่างเหมาะสม และการใช้ประโยชน์	
<ul style="list-style-type: none"> ● ทรัพยากรธรรมชาติ 	- การท่องเที่ยวคลองลัดโนด พัฒนามาจากการ ฟื้นฟูป่าชายเลน ดังนั้นกรณีนี้จึงเป็นการนำการ ท่องเที่ยวมาต่อยอดเป็นเครื่องมือใหม่ในการ จัดการและใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน		ใช้กลไกการท่องเที่ยวมาเป็น เครื่องมือใหม่ในการนำมา ยกระดับกลุ่มด้านการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติให้	- ให้บูรณาการการทำงานระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรม ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรม และหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อยกระดับ

มิติการประเมิน	ผลกระทบ		ข้อเสนอเชิงนโยบายการ ท่องเที่ยวของชุมชน	ข้อเสนอต่อการปรับยุทธศาสตร์โซน อันดามัน
	บวก+	ลบ +		
	<p>- ชุมชนเกิดความตระหนัก/เห็นคุณค่าและยกระดับการจัดการป่าชายเลน/ทรัพยากรประมง เนื่องจากเห็นว่ามึผลต่อการดึงดูด/และสนับสนุนการท่องเที่ยว เกิดการจัดตั้งเขตและสร้างกลไกและกติกากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ป่าชายเลน และแหล่งประมง เป็นต้น</p> <p>- หน่วยงานภายนอกใช้กลไกการท่องเที่ยวชุมชนเข้าไปสนับสนุนการยกระดับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้น เช่น การวางปะการังเทียม การทำซั้ง / บ้านปลา การทำธนาคารปูม้า เป็นต้น</p>		สามารถมีประสิทธิภาพมากขึ้น	การพัฒนากลุ่ม/และการสร้างพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว เช่น ป่าชายเลน เพื่อการท่องเที่ยว ธนาคารปูม้าเพื่อการเรียนรู้ หรือการโฮมสเตย์บนกระชัง เพาะเลี้ยง เป็นต้น
<ul style="list-style-type: none"> ● ช่วงสถานการณ์โควิด-19 	<p>- สัตว์น้ำหลายชนิด เช่น ปลามัง ปลาหู ปูม้า ปูแสม ปลากระเบน หอยจู้บแจง หอยเจดีย์ หอยหลักไก่อ เป็นต้น ได้ฟื้นฟูตัวเอง และมีจำนวนเพิ่มขึ้นเพราะความต้องการของตลาดลดลง</p>		- ภาครัฐไม่ควร Block การขนส่งสินค้าเกษตรและประมงข้ามเขตจังหวัดเพื่อส่งเสริมด้านการตลาดในภาวะวิกฤติ	

11. ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรเข้ามาเป็นตัวกลางในกลไกแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกลุ่มกับผู้นำท้องถิ่น ท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มได้เข้าถึงโอกาสและทรัพยากรต่าง ๆ มากขึ้น อันจะนำไปสู่การขยายงาน เกิดการยกระดับศักยภาพ อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองในระยะยาว ตลอดจนมีความยั่งยืนในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน และการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งโดยชุมชน

นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและแผนการตลาดของชุมชนกับแหล่งท่องเที่ยวหลักทั้งของจังหวัดและระดับภูมิภาคอันดามัน และการเปิดโอกาสให้กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนเข้าถึงมาตรการที่รัฐอุดหนุนหรือกระตุ้นการท่องเที่ยวต่าง ๆ เนื่องจากที่ผ่านมากลุ่มท่องเที่ยวชุมชนไม่สามารถลงทะเบียนเข้าร่วมในโครงการเหล่านั้นได้